

หยุดพักชีวิตที่เร่งรีบ...กับกลิ่นหอมของดอกปีบริมทาง

ภญ.กฤติยา ไชยนอก
สำนักงานข้อมูลสมุนไพร
คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ปีบ (*Millingtonia hortensis* L.f.) ชื่ออื่นๆ คือ กาะระลอง กาดสะลอง เต็กตองโพ และชื่ออังกฤษคือ cork tree, Indian cork tree เป็นพืชในวงศ์ BIGNONIACEAE ปีบเป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ผลัดใบ ลำต้นตรง สูงได้ถึง 25 ม. ใบประกอบแบบขนนก 2-3 ชั้น ใบย่อยรูปไข่แกมรูปหอก ปลายใบแหลม ขอบใบหยักเว้า หรือหยักกลมๆ หรือเรียบ โคนใบกลมมีต่อมขนอยู่ตรงมุมระหว่างเส้นกลางใบและเส้นใบ ดอกออกเป็นช่อใหญ่ตั้งตรง มีขนสั้นๆ มีกลิ่นหอม ดอกมีสีขาว กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นท่อยาว ออกดอกราวเดือนกันยายนถึงธันวาคม ติดผลราวเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ ผลเป็นฝัก ภายในมีเมล็ดจำนวนมาก (1, 2)

สรรพคุณตามตำรายาไทยระบุว่า ดอกปีบมีสรรพคุณแก้ริดสีดวงจมูก ช่วยขยายหลอดลม แก้หืด ขับน้ำดี บำรุงกำลัง บำรุงเลือด เมื่อนำดอกมาใส่ปนกับยาไทย แล้วนำไปบดจนละเอียดจะทำให้ปากหอม ส่วนรากใช้รักษา วัณโรค บำรุงปอด แก้หอบ แก้ไอ แก้เหนื่อยหอบ และส่วนเปลือกช่วยแก้ไข้ ขับเสมหะ (1, 2)

สารเคมีที่พบในดอกคือสารในกลุ่ม glycosides คือ scutallerin, scutellarein-5-galactoside, salidroside, 2-phenyl rutinoside, 2-(3,4-dihydroxy phenyl)-ethyl glucoside, acetoside, phenyl propanoid glucosides, p-coumaryl alcohol glucoside, isoeugenol glucoside, cornoside, renygolone, renygoside B, renygol, renygoside A, isorenygol, millingtonine และสารในกลุ่ม flavanoids คือ scutellarein-5-glucuronide, hispidulin, scutellarein, hortensin, 3,4-dihydroxy-6,7-dimethoxyflavone สารเคมีที่พบในใบคือ hispidulin, β -carotene, dinatin, rutinoside สารเคมีที่พบในผลคือ acetyl oleanolic acid สารเคมีที่พบในเปลือกต้นคือ sitosterol, สารขม และ tannins สารเคมีที่พบในรากคือ lapachol, β -sitosterol, paulownin และสารสำคัญที่นิยมนำมาศึกษาฤทธิ์ขยายหลอดลม และบรรเทาอาการของโรคหอบหืดคือสาร hispidulin และ hortensin ซึ่งพบทั้งในส่วนของดอกและใบ (2 - 5)

งานวิจัยทางคลินิกพบว่าตำรับยาดอกปีบมีประสิทธิภาพในการบรรเทาอาการของโรคหอบหืดได้ โดยการพ่นสารสกัดน้ำจากตำรับยาดอกปีบด้วยเครื่องพ่นออกซิเจน แก้อาสาสมัครชายหญิงที่เป็นโรคหอบหืดจำนวน 30 คน อายุเฉลี่ย 46 ปี วันละ 3 ครั้ง ครั้งละ 3 มล. ซึ่งแต่ละครั้งจะห่างกัน 15 นาที พบว่าอาสาสมัครมีค่า (Peak Expiratory Flow rate, PEFR) ดีขึ้นเกือบ 30% ซึ่งค่าดังกล่าวเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพการทำงานของปอด แสดงให้เห็นว่าตำรับยาพ่นดอกปีบมีประสิทธิภาพในการบรรเทาอาการของโรคหอบหืดได้ (6)

การศึกษาฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาอื่นๆ พบว่า ดอก มีฤทธิ์ต้านแบคทีเรีย ขับปัสสาวะ กระตุ้นภูมิคุ้มกัน ต้านการชัก ต้านการอักเสบ ต้านอนุมูลอิสระ และปกป้องตับจากสารพิษ ใบ มีฤทธิ์ต้านแบคทีเรีย และฆ่าลูกน้ำยุง เปลือกต้น มีฤทธิ์ต้านแบคทีเรีย ต้านการอักเสบ ต้านอนุมูลอิสระ และมีฤทธิ์ขับพยาธิ แต่ทั้งหมดยังเป็นเพียงการศึกษาในระดับหลอดทดลองและสัตว์ทดลองเท่านั้น (1 - 2, 7 - 11)

เอกสารอ้างอิง

1. นันทวัน บุญยะประภัศร และอรนุช โชคชัยเจริญพร, บรรณาธิการ. สมุนไพร:ไม้พื้นบ้าน (2). กรุงเทพฯ: บริษัทประชาชนจำกัด; 2541.
2. ปริ้มเฉนิย นุ่งการดี. ปีบ. จุลสารข้อมูลสมุนไพร 2534;8(4):17-9.
3. Anulakanapakorn K, Bunyapraphatsara N, Satayavivad J. Phytochemical and pharmacological studies of the flowers of *Millingtonia hortensis* Linn. f. J Sci Soc Thailand 1987;13:71-83.
4. Tsunobuchi-Ushijima H, Hanrin Y, Bunyapraphatsara N, Gomi Y. Effects of hispidulin and hortensin, flavonoids from *Millingtonia hortensis* linn.f., on the resting levels and evoked contractions in the isolated trachea of guinea pig. Thai J Phytopharm 1997;4(1):13-24.
5. อำไพ ปั่นทอง. สมุนไพรรักษาหืด : การทดสอบฤทธิ์ของ *Millingtonia hortensis* Linn. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 1984;372-3.
6. เหมราช ราชป้องชั้น. การศึกษาประสิทธิผลของตำรับยาดอกปีบต่ออัตราการหายใจของผู้ป่วยหอบหืดในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี. บทความย่อประกวดผลงานวิชาการประจำปี การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือกแห่งชาติ ครั้งที่ 13 2016;71.
7. Kumari A, Sharma RA. A Review on *Millingtonia hortensis* Linn. Int J Pharm Sci Rev Res 2013;19(2):85-92.
8. Nagaraja MS, Paarakh PM. *Millingtonia hortensis* Linn. - a review. Pharmacologyonline 2011;2:597-602.
9. Surendra Kumar M, Astalakshmi N, Chandran J, Jaison J, Sooraj P, Raihanath T, et al. A Review on Indian cork tree - *Millingtonia hortensis* linn.F. WJPPS 2014;3(10):256-71(7a)
10. Ramasubramaniraja R. *Millingtonia hortensis* linn – An overview. IJPS 2010;4(2):123-5.
11. Srivattana A. Study on immunomodulating activity of hispidulin form *Millingtonia hortensis* linn f, MS thesis mahidol univ 1991.